

Driekoningen bij de Stal

De oudste voorstellingen van de geboorte van Jezus en de aanbedding door de Wijzen dateren uit het eind van de derde eeuw.

Het Lambertusaltaar in Hengelo laat de traditionele weergave zien, waarbij Maria het kind op haar schoot draagt.

In de oudste voorstellingen zijn er nog geen leeftijds- of rasverschillen en lopen de drie Wijzen.

Vanaf de twaalfde eeuw begint men de karakters in te vullen. Gevoel en emotie komen op. Bernardus van Clairveaux benadrukt de armoede. In 1223 zag St Fransiscus de os en de ezel bij de levende stal in een grot bij Greccio in Italië.

Grot of Stal

In de buurt van Bethlehem waren grotten als onderkomen voor de dieren gemakkelijk te vinden. In het westen bouwde men daarvoor stallen.

De komst van de Wijzen

Het verschilt per kerk of de drie wijzen al meteen met Kerstmis bij de stal staan of dat ze pas met Driekoningen 6 januari verschijnen, bij het Hoogfeest van de Openbaring van de Heer. Aanvankelijk werden ze voorgesteld als Perzen met een muts. In de achtste eeuw krijgen ze de namen van Gaspar, Balthazar en Melchior.

Wijzen worden koningen

Van Wijzen worden ze geleidelijk daarna omgevormd tot koningen en ook zo gekleed.

Een mogelijke verklaring staat in het Oude Testament.

In psalm 72 staat: *"De vorsten van Tarsis, het kustland, zij komen geschenken hem brengen. De koningen van Sjeba en Seba, zij dragen hun schatting hem aan. Alle heersers brengen hem hulde. Alle volken zijn Hem onderhorig."*

Melchior wordt in de Middeleeuwen de grijsaard die knielt voor het kind. Zijn witte gelaat is symbolisch voor Europa. Balthazar van middelbare leeftijd wordt met een licht getinte huidskleur de representant van Azië. Afrika als derde continent stuurde de jonge zwarte koning Gaspar.

De herders bij de stal komen uit de omgeving. Zij symboliseren de betrokkenheid van het Joodse volk.

Driekoningen?

Na de middeleeuwen zou er alle reden zijn geweest om het aantal wijzen/koningen uit te breiden, na de ontdekking van de continenten Amerika en Australië. Toch heeft zich die ontwikkeling niet voorgedaan. Geen Indiaans of Aboriginal opperhoofd bij de stal. Hoewel daar Bijbels gezien wel ruimte voor is. Alleen de evangelist Mattheus noemt de Wijzen, die het Christuskind zoeken. Hij noemt wel drie soorten geschenken, maar het aantal wijzen laat hij onvermeld. De geschenken hebben een symbolische betekenis. Goud staat voor het erkennen van het koningschap van Christus. Wierook benadrukt de Goddelijkheid van het pasgeboren kind. Met mirre wordt het lichaam gebalsemt van een gestorvene. Het duidt op de menselijke gedaante van Jezus.

Mgr. Drs. H.W. Moorts bisschoppelijk vicaris voor de liturgie in het Aartsbisdom Utrecht

